

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skyldighet för utgivare av periodisk skrift att redovisa hur skriften finansieras.

Uti de likalydande motionerna nr 271 i första kammaren av herrar *Myrdal* och *Norman* och nr 358 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Stockholm *m. fl.*, hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om lagstadgad skyldighet för utgivare av periodiska skrifter att offentligt redovisa hur skriften finansieras».

Motionerna, som hänvisats till konstitutionsutskottet, ha enligt överenskommelse mellan detta utskott och första lagutskottet hänskjutits till behandling av sammansatt konstitutions- och första lagutskott.

Beräffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Frågan om offentlig redovisningsplikt för utgivare av periodisk skrift har icke vid tidigare tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Motionärernas förslag avser förhindrande av det obehöriga inflytande av samhällsskadlig art, som bidragsgivare till periodiska skrifter kunna tänkas utöva över dessa. Samma syftemål avseende sammanslutningar och andra, som bedriva politisk propaganda, har legat till grund för motionerna nr 190 i första kammaren och 323 i andra kammaren, vilka motioner av utskottet behandlats i utlåtande nr 2 vid innevarande riksdag. De synpunkter utskottet framlagt i detta utlåtande gälla i stort även förevarande motioner.

Även i föreliggande fall inställer sig stor tvekan om möjligheten att göra en lagstiftning i ämnet effektiv och betänklighet mot en så vittgående kontroll av det politiska livet, som skulle bli en följd av förslaget genomförande. Härtill kommer att det kan ifrågasättas, om ett allmänt upphävande av anonymiteten för bidragsgivare till periodisk skrift skulle stå i god överensstämmelse med tryckfrihetsförordningens anonymitetsprincip.

Utskottet har i sitt ovanberörda utlåtande nr 2 framhållit, att det torde vara tvivelaktigt huruvida man, vad särskilt angår den utländska propagandan, genom offentlig redovisningsplikt skulle kunna nå längre än som redan med gällande lagstiftning är möjligt. Utskottet erinrade därvid om stadgandet i 8 kap. 22 § strafflagen om straff för den, som av främmande makt eller annan mottager penningar eller annat för att här i riket genom utgivande eller spridning av skrifter söker påverka den allmänna meningen, samt om den möjlighet, som vid misstanke om brott står åklagarmyndigheten till buds att genom husrannsakan och beslag skaffa sig tillgång till ett

företags bokföring och andra handlingar ävensom om det skydd mot samhällsskadliga företelser som den fria kritikrätten i vårt samhälle erbjuder. Dessa möjligheter till skydd emot obehörigt inflytande stå till buds även i vad avser periodiska skrifter.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 maj 1945.

På sammansatt konstitutions- och första lagutskotts vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från konstitutionsutskottet: herrar *Herlitz, Albert Andersson, Siljeström, Spångberg, Nilsson* i Stockholm och fröken *Nygren*;

från första lagutskottet: herrar *Gärde, Karl Johan Olsson*, fru *Svenson*, herrar *Lindqvist, Gezelius* och fru *Gustafson*.

Reservation

av herr *Nilsson* i Stockholm, fröken *Nygren*, herrar *Karl Johan Olsson, Lindqvist* och fru *Gustafson*, som ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

I motionernas motivering hänvisas till ett konkret fall, som givit viss erfarenhet och synes ägnat att praktiskt belysa problemet, nämligen rättegången mot en tidning, som åtalats för brott mot 8 kap. 22 § strafflagen. Enligt detta lagrum är det belagt med straff att av främmande makt mottaga penningar eller annat vederlag för att här i riket genom utgivande eller spridning av skrifter eller annorledes söka påverka den allmänna meningen om rikets styrelseskick eller om åtgärder i dess inre eller yttre styrelse. Genom att stifta denna lag ha statsmakterna utsagt att främmande inflytande av ifrågavarande slag är för riket skadligt och bör beivras. Vad statsmakterna åsyftat uppnås bäst, om den skadliga verksamheten aldrig ges tillfälle att komma till stånd. Såsom påpekas av motionärerna, kan straffbestämelsen i och för sig samt vetskapen om densamma ha en avskräckande och därmed även förebyggande verkan. Men då de främmande intressena och deras verktyg icke låta sig hejdas av sådana skrupler, eller där verkan är avsedd att vinnas på kort sikt och den sena straffpåföljden ingår i kalkylen,

kan innan åklagarmakten träder i funktion redan mycket ha hunnit inträffa av den skada, som statsmakterna genom lagen velat förhindra.

Det anförda exemplet har emellertid även fäst uppmärksamheten på en annan sida av problemet, som icke av motionärerna närmare berörts. I den verksamhet, som sedermera befunnits av sådan natur att den föranlett åtal, ha som ekonomiska medintressenter anmält sig eller medlockats ett visst antal enskilda svenska medborgare. Även om det bland dessa funnits sådana, som icke skyggat för att medvetet gå främmande makts ärenden, kan det antagas att åtskilliga icke skulle ha velat engagera sig, om de haft en klar uppfattning om i vilket sällskap de befunnit sig.

Det synes icke osannolikt, att om det funnits en förpliktelse till offentlig redovisning av det slag, som motionärerna ifrågasatt, hade den hämmande effekt, som åsyftas med lagens straffbestämmelse, kunnat uppnås på ett smidigare sätt och på ett tidigare stadium än vad nu blev fallet.

Mot denna möjliga vinst får vägas den olägenhet som kan tänkas vidlåda den offentliga redovisningsskyldigheten. Tryckfrihetsförordningen hävdar författares rätt att vara okänd och ger garantier för denna rätt. Detta måste dock betraktas som något annat än den finansiella anonymitet, som avses i motionerna. I och för sig finns ingenting att erinra emot att enskilda och organisationer bedriva skriftlig upplysning eller propaganda för idéer och intressen, som äro fullt legala och kunna sägas utgöra viktiga led i det demokratiska samhällets funktion. Att sambandet mellan opinionsbildningen och dess finansiella underlag blir belyst kan endast bidra till befordrandet av klarheten omkring bakomliggande syften, vilket icke torde strida mot tryckfrihetsförordningens anda och bokstav. Vad slutligen kontrollmöjligheterna beträffar bör kontrollen i hithörande fall icke vålla större svårigheter än verkställandet av ekonomisk insyn i andra likvärdiga företag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om lagstadgad skyldighet för utgivare av periodiska skrifter att offentligt redovisa hur skriften finansieras.
